

Một số giải pháp về tư vấn phát triển mạng lưới kinh doanh của doanh nghiệp khởi nghiệp trong vùng dân tộc thiểu số và miền núi

Vũ Thị Quỳnh Chi
Phạm Tuấn Anh

Trường Đại học Kinh tế và QTKD Thái Nguyên

Với vai trò là các doanh nghiệp có thể tạo ra động lực cho việc xây dựng và phát triển nền kinh tế trong kỷ nguyên kinh tế số và cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, nhóm doanh nghiệp khởi nghiệp (DNKN) sáng tạo nói chung và những DNKS trong vùng dân tộc thiểu số (DTTS) và miền núi nói riêng đã nhận được sự hỗ trợ thúc đẩy phát triển từ phía Nhà nước cũng như xã hội, từ đó góp phần đáng kể vào sự tăng trưởng bền vững của nền kinh tế đất nước.

1. Mở đầu

Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Đề án kéo dài thời gian thực hiện Quyết định số 2214/QĐ-TTg ngày 14/11/2013 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Đề án “Tăng cường hợp tác quốc tế hỗ trợ phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số” đến năm 2025. Đề án được thực hiện từ năm 2021 – 2025 với mục tiêu tổng quát nhằm tiếp tục tăng cường hợp tác thu hút các nguồn lực vốn đầu tư, khoa học kỹ thuật, kinh nghiệm của các nước, các tổ chức quốc tế, tập thể, cá nhân ở nước ngoài, hỗ trợ đầu tư phát triển kinh tế - xã hội cho vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi góp phần thực hiện thành công, hiệu quả Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi giai đoạn 2021 – 2030.

Vận động hỗ trợ kỹ thuật từ các tổ chức, cá nhân quốc tế hỗ trợ nâng cao năng lực cho người dân vùng dân tộc thiểu số và miền núi; công chức, viên chức thực hiện công tác dân tộc các cấp từ trung ương tới địa phương. Đầu tư cơ sở hạ tầng thiết yếu, phục vụ sản xuất, đời sống trong vùng đồng bào dân tộc thiểu số và các đơn vị sự nghiệp công của lĩnh vực dân tộc; đầu tư phát triển giáo dục đào tạo vùng dân tộc thiểu số và miền núi nâng cao chất lượng nguồn nhân lực là người dân tộc thiểu số; đầu tư nghiên cứu khoa học và chuyển giao công nghệ trong các mô hình liên kết sản xuất theo chuỗi giá trị.

2. Thực trạng hoạt động của các DNKN trong vùng DTTS và MN

Thực hiện Nghị quyết số 35/NQ-CP và Chỉ thị số 26/CT-TTg của Chính phủ hỗ trợ hồi phục kinh tế sau đại dịch, ngày hội kết nối đối tác doanh nghiệp

Việt Nam 2020 - Vietnam Business Partnership Matching Day 2020 là một hoạt động trong chuỗi nhiệm vụ “Phát triển thị trường cho doanh nghiệp khởi nghiệp đổi mới sáng tạo” thuộc Đề án 844, được tổ chức bởi V-Startup kết hợp cùng Công ty CP Truyền thông Thiên Lộc với sự tham gia của các ban, bộ, ngành và các chuyên gia kinh tế.

Đề án “Hỗ trợ hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo đến năm 2025” (Đề án 844) được Thủ tướng Chính phủ ký quyết định ban hành vào tháng 5/2016 giao Bộ Khoa học và Công nghệ chủ trì thực hiện. Theo <https://thoibaonganhang.vn/ket-noi-doi-tac-doanh-nghiep-viet-nam-2020>; Hiện tại, Đề án đã hỗ trợ cho 110 doanh nghiệp với số tiền hơn 100 tỷ đồng. Trong thời gian tới, đề án tiếp tục hỗ trợ hệ sinh thái khởi nghiệp thông qua các hoạt động nâng cao năng lực, hỗ trợ và liên kết, cơ sở pháp lý, truyền thông, hỗ trợ hoạt động.

Đề án 884 đặt ra mục tiêu hỗ trợ 2.000 dự án khởi nghiệp và 600 doanh nghiệp đổi mới sáng tạo. Con số 2.600 doanh nghiệp nhận sự hỗ trợ là rất lớn, gấp hơn 23 lần số doanh nghiệp nhận sự hỗ trợ trong 4 năm đầu tiên triển khai dự án.

Ngoài ra, đề án cũng mong muốn giúp đỡ 100 startup gọi được vốn từ các nhà đầu tư mạo hiểm, hoặc thông qua mua bán và sáp nhập. Theo dự kiến, tổng giá trị ước tính của những đợt hỗ trợ và giúp đỡ gọi vốn sẽ lên đến 2.000 tỷ đồng.

Trong những tháng đầu năm 2020, tình hình hoạt động của doanh nghiệp ở địa bàn vùng DTTS và miền núi đã có những dấu hiệu khả quan. Nhưng nhìn chung, quy mô các doanh nghiệp hoạt động ở địa bàn này vẫn ở mức độ vừa và nhỏ.

Theo số liệu báo cáo của Tổng cục Thống kê (Bộ Kế hoạch và Đầu tư), trong những tháng đầu năm 2019,

cả nước có 28.451 doanh nghiệp thành lập mới (nhưng có đến 25.369 doanh nghiệp có quy mô vốn từ 0-10 tỷ đồng, tức là doanh nghiệp nhỏ và siêu nhỏ).

Riêng tại khu vực Tây Nguyên chỉ có 753 doanh nghiệp thành lập mới. Đáng chú ý là khu vực trung du và miền núi phía Bắc là khu vực duy nhất trong cả nước có tỷ lệ doanh nghiệp đăng ký thành lập mới giảm 6,3% so với cùng kỳ năm 2018, với 1.074 doanh nghiệp thành lập mới.

Không chỉ ít về số lượng, doanh nghiệp thành lập mới ở địa bàn DTTS và miền núi cũng hạn chế về quy mô vốn. Số liệu của Tổng cục Thống kê cho thấy, trong 3 tháng đầu năm, số vốn đăng ký của doanh nghiệp thành lập là 375.499 tỷ đồng. Khu vực Đông Nam bộ tiếp tục dẫn đầu cả nước với 217.084 tỷ đồng, chiếm 57,8% tổng số vốn đăng ký của cả nước; đứng thứ hai là khu vực Đồng bằng sông Hồng với 85.729 tỷ đồng, chiếm 22,8% tổng số vốn đăng ký của cả nước.

Còn Tây Nguyên và Đồng bằng sông Cửu Long là hai khu vực có tổng số vốn đăng ký ít nhất, lần lượt là 9.362 tỷ đồng (chiếm 2,0%) và 10.435 tỷ đồng (chiếm 2,8%) tổng số vốn đăng ký. Đáng chú ý, trong 3 tháng đầu năm 2019, Đồng bằng sông Cửu Long là khu vực duy nhất trên cả nước có tỷ lệ vốn đăng ký giảm sâu so với cùng kỳ 2018, giảm tới 46,9%.

Số lượng doanh nghiệp thành lập mới không nhiều, quy mô vốn nhỏ nên mục tiêu giải quyết việc làm cho lao động của các doanh nghiệp ở địa bàn vùng DTTS và miền núi rất thấp. Thống kê cho thấy, trong 3 tháng đầu năm, số lao động đăng ký của các doanh nghiệp thành lập mới là 317.631 lao động. Trong đó, Đồng bằng sông Hồng là khu vực có số lao động đăng ký nhiều nhất, với 91.080 lao động, chiếm 28,7% tổng số lao động đăng ký.

Chương trình Khởi nghiệp quốc gia trong 18 năm đã tập hợp được 5.500 các dự án khởi nghiệp từ học sinh sinh viên. Nhiều dự án đã trở thành thực tiễn đóng góp vào sự phát triển kinh tế và của cộng đồng doanh nghiệp. Các chương trình khởi nghiệp của VCCI đã tạo thế liên kết rộng khắp với mạng lưới khởi nghiệp và hệ sinh thái khởi nghiệp trên 30 tỉnh thành phố, với 150 trường đại học và cao đẳng tham gia vào mạng lưới kết nối khởi nghiệp của VCCI.

Nhưng cũng cần lưu ý rằng, chính sách hỗ trợ chỉ mang tính chất tạo ra động lực, kích lệ chứ không phải là việc “hà hơi tiếp sức và nuôi dưỡng” cho doanh nghiệp vừa và nhỏ. Thực tế cho thấy, đã có không ít doanh nghiệp thành lập chỉ với mục đích thụ hưởng chính sách. Khi hết thời hạn ưu đãi thì doanh nghiệp giải thể hoặc chuyển sang một mô hình mới để tiếp tục được hưởng ưu đãi. Những doanh nghiệp kiểu này rất khó phát triển vì thiếu ý tưởng, không sẵn sàng tiếp nhận cơ hội...

Các chuyên gia kinh tế cho rằng, đối với doanh

nghiệp mới thành lập, nếu xem các cơ chế, chính sách hỗ trợ từ phía Nhà nước như là “vốn mồi” cho các doanh nghiệp khởi nghiệp thì để thành công, doanh nghiệp đó phải thực sự phát huy được khả năng làm chủ của chính bản thân mình. Đó là sự tự tin, sáng tạo, linh hoạt trong liên kết và học hỏi lẫn nhau để có các bước đi phù hợp trong môi trường kinh doanh cạnh tranh ngày càng khốc liệt. Có như vậy, đóng góp của hệ thống doanh nghiệp mới thực sự là động lực phát triển cho nền kinh tế.

3. Một số giải pháp về tư vấn phát triển mạng lưới kinh doanh của DNKN trong vùng DTTS&MN

Trong những năm qua, hoạt động của các DNKN vùng DTTS đã đạt được nhiều thành tựu nhất định. Một trong những vấn đề cần giải quyết đó là hoạt động truyền thông ở vùng dân tộc thiểu số (DTTS) ngày càng phát triển thì vấn đề cung cấp thông tin đầy đủ, chính xác cho người dân, tạo ra bước chuyển biến rõ nét về nhận thức, đổi mới tư duy, khơi dậy ý chí phấn đấu vươn lên phát triển kinh tế - xã hội, giữ vững ổn định chính trị, giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc. Tuy nhiên, hoạt động này vẫn chưa đạt hiệu quả như kỳ vọng, tỷ lệ người được tiếp nhận thông tin chính thống chưa cao, vẫn còn một số người chưa nghe và nói được tiếng phổ thông... Vì vậy, cần thực hiện hệ thống giải pháp sau nhằm đẩy mạnh phát triển mạng lưới kinh doanh trong vùng DTTS và NM xây dựng cuộc sống giàu đẹp, văn minh ở vùng DTTS:

Nguồn vốn tín dụng ngân hàng: Thực hiện nội dung hỗ trợ quy định tại Điều 8 Luật Hỗ trợ DNNVV, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam (NHNN) đã chỉ đạo các tổ chức tín dụng chủ động nghiên cứu, xây dựng các chương trình, gói tín dụng với lãi suất hợp lý cho DNNVV và đổi mới quy trình, đơn giản hóa thủ tục vay vốn. Trong giai đoạn 2017-2019, NHNN đã 02 lần điều chỉnh giảm trần lãi suất cho vay ngắn hạn bằng đồng Việt Nam đối với các lĩnh vực ưu tiên. Thực hiện chỉ đạo của NHNN, một số NHTM nhà nước và một số NHTM cổ phần lớn đã 3 lần điều chỉnh giảm lãi suất cho vay đối với các lĩnh vực ưu tiên trong năm 2019. Đồng thời, các NHTM cũng tập trung vốn tín dụng cho lĩnh vực sản xuất, kinh doanh; chủ động tiếp cận đối tượng khách hàng DNNVV, đưa ra nhiều chương trình, sản phẩm ưu tiên, hỗ trợ cho các khách hàng DNNVV.

Hoạt động hỗ trợ của Quỹ Phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa; Sau khi Chính phủ ban hành Nghị định số 39/2019/NĐ-CP, Quỹ đã ban hành quy chế cho vay gián tiếp và công bố mức lãi suất cho vay ngắn hạn (4,16%/năm), trung và dài hạn (6,0%/năm), giữ cố định hoặc giảm trong suốt thời gian vay vốn. Đến nay, Quỹ Phát triển DNNVV đã chấp nhận ủy thác cho vay 149,8 tỷ đồng và ký hợp

đồng ủy thác cho vay 14 dự án của DNNVV với tổng số vốn là 106,4 tỷ đồng, đã giải ngân được 92,5 tỷ đồng. 14 DNNVV từ khi nhận vốn vay của Quỹ đến nay đã tăng trên 400 lao động, 5 DN phát triển thành DN lớn. Hiện nay, Quỹ Phát triển DNNVV tiếp tục hoàn thiện khung pháp lý với hoạt động cho vay gián tiếp và tài trợ cho DNNVV. Dự kiến trong những năm 2020-2021 Quỹ sẽ chính thức công bố các chương trình cho vay trực tiếp và tài trợ đối với nhóm DNNVV khởi nghiệp sáng tạo theo đúng yêu cầu của Luật Hỗ trợ DNNVV.

Hoạt động bảo lãnh tín dụng của hệ thống các Quỹ bảo lãnh tín dụng địa phương: Tại Việt Nam, mô hình Bảo lãnh tín dụng (BLTD) ra đời từ năm 2001 và tiếp tục được củng cố tại Nghị định số 56/2009/NĐ-CP ngày 30/6/2009 của Chính phủ về trợ giúp phát triển DNNVV nhưng đến hết năm 2016 mới có 27 địa phương thành lập quỹ. Có thể nói, sau hơn 15 năm triển khai, hoạt động bảo lãnh qua các quỹ này tuy đã đạt được những kết quả nhất định nhưng vẫn chưa thực sự là công cụ hiệu quả để bảo lãnh cho DNNVV vay vốn tại NHTM. Điều dễ thấy, người hưởng lợi trực tiếp và đầu tiên từ việc bảo lãnh tín dụng cho DNNVV là các tổ chức tín dụng chứ không phải DNNVV.

Hỗ trợ ươm tạo doanh nghiệp, cơ sở kỹ thuật hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa; Sau khi Luật Hỗ trợ DNNVV có hiệu lực, việc triển khai chính sách Hỗ trợ ươm tạo DN, cơ sở kỹ thuật hỗ trợ DNNVV đã được triển khai ở cấp trung ương và cấp địa phương. Các chương trình, đề án phát triển khoa học công nghệ được Bộ Khoa học và Công nghệ tiếp tục thực hiện, trong đó lồng ghép các hoạt động hỗ trợ DNNVV nghiên cứu, đổi mới công nghệ, tiếp nhận, cải tiến, hoàn thiện, làm chủ công nghệ.

Chương trình hỗ trợ đổi mới sáng tạo: Bộ Khoa học và Công nghệ tiếp tục triển khai các hoạt động trong khuôn khổ Đề án “Hỗ trợ hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo quốc gia đến năm 2025” (Đề án 844). Bộ Giáo dục và Đào tạo tiếp tục triển khai thực hiện Đề án hỗ trợ học sinh, sinh viên khởi nghiệp đến năm 2015 (Đề án 1665).

Trung ương Đoàn TNCS Hồ Chí Minh cũng tích cực triển khai các hoạt động hỗ trợ khởi nghiệp sáng tạo như: tổ chức Diễn đàn thanh niên khởi nghiệp 2018; tổ chức Ngày hội gọi vốn quốc gia (Startup Funding Camp 2018, thu hút hơn 100 hồ sơ, hơn 10.000 thanh niên quan tâm), tổ chức Cuộc thi Ý tưởng khởi nghiệp sáng tạo (Startup Hunt 2019)...

Phát triển thị trường tài chính nhằm đa dạng hóa kênh huy động vốn cho DNKNST vùng DTTS và MN, phát triển sàn giao dịch chứng khoán dành cho khởi nghiệp, giúp các DN huy động vốn trực tiếp từ xã hội, tháo gỡ khó khăn về vốn phát triển sản xuất kinh doanh; thúc đẩy sự phát triển thị trường trái phiếu DN; chú trọng tới việc thu hút các nhà đầu tư

“thiên thần” và các quỹ đầu tư mạo hiểm để hỗ trợ DNKN ở giai đoạn đầu phát triển như huy động vốn qua thị trường trái phiếu, thị trường chứng khoán hình sách huy động vốn qua phát hành trái phiếu DN, huy động vốn qua thị trường chứng khoán đã từng bước được hoàn thiện nhằm nâng cao tính tự chủ, tự chịu trách nhiệm của DN khi huy động vốn trên thị trường trái phiếu, thị trường chứng khoán. Tuy nhiên, DNKN vẫn khó tiếp cận và gia nhập các thị trường này. Nguyên nhân các DNKN gặp phải nhiều khó khăn xuất phát từ đặc điểm nội tại của chính nhóm DN này.

Nâng cao vai trò của các hiệp hội DN và hiệp hội ngành nghề, phát huy vai trò cầu nối giữa các cơ quan quản lý và DN; Thực hiện tốt vai trò là kênh quan trọng phản biện chính sách về DN, cho phép cộng đồng DN được giám sát và đánh giá hoạt động của các cơ quan chính quyền để làm cơ sở cải thiện chất lượng dịch vụ.

Trang bị tốt hơn kiến thức về tài chính và huy động vốn để có thể tiếp cận và kêu gọi vốn đầu tư thành công của các DNKNST vùng Dân tộc thiểu số và MN. Thúc đẩy tài chính DN từ cả phía cung và phía cầu sẽ đảm bảo thành công lớn hơn của các DN Việt Nam. Các DN cần có sự chuẩn bị sẵn sàng các yếu tố cần thiết khi khởi nghiệp; Chủ động nghiên cứu, cập nhật thông tin về chính sách, pháp luật để kịp thời nắm bắt, tiếp nhận, tận dụng các cơ hội, ưu đãi từ chính sách và hạn chế tối đa các rủi ro trong quá trình khởi nghiệp.

Khi thực hiện ý tưởng kinh doanh, DN khởi nghiệp thường tập trung vào thị trường và doanh số. Nhưng để có những bước đi vững chắc, sẵn sàng nâng cao vốn đầu tư thì hiểu biết pháp luật là cần thiết. Theo đó, DN khởi nghiệp phải công nhận và đánh giá đúng vai trò của luật sư trong quá trình hoạch định kế hoạch kinh doanh; Nghiên cứu kỹ các vấn đề pháp lý liên quan lựa chọn loại hình DN phù hợp với mục tiêu kinh doanh và kế hoạch phát triển của DN trong từng giai đoạn thành lập và sau khi thành lập./.

Tài liệu tham khảo

Quyết định số 2214/QĐ-TTg ngày 14/11/2013 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Đề án “Tăng cường hợp tác quốc tế hỗ trợ phát triển kinh tế - xã hội vùng đồng bào dân tộc thiểu số” đến năm 2025

Bộ Khoa học và Công nghệ (2016), Quyết định 3362/QĐ-BKHCN phê duyệt Đề án “Hỗ trợ hệ sinh thái khởi nghiệp quốc gia đến 2025”;

Phạm Tiến Đạt (2018), “Cơ chế, chính sách tài chính hỗ trợ doanh nghiệp khởi nghiệp”, Tạp chí Tài chính, số tháng 4/2018;